COÖPERATIEVE VOORSTELLEN VOOR EEN MEER SOLIDAIRE EN DUURZAME ECONOMIE

MEMORANDUM

EUROPESE
FEDERALE EN
REGIONALE
VERKIEZINGEN
26 MEI 2019

Dit is een uitgave van

Febecoop
Barricadenplein 1
1000 Brussel

tel. 02 500 53 00
febecoop@febecoop.be
www.febecoop.be

April 2019
Ontwerp: Krista Philippaerts
v.u. Jacques Debry, Barricadenplein 1, 1000 Brussel

Febecoop

FEBECOOP is een intersectoraal platform van ondernemingen, netwerken en verenigingen die allen een economie willen ontwikkelen met respect voor de mens en zijn omgeving, gericht op maatschappelijk nut en vermogen, door middel van ondernemingen die zich baseren op de coöperatieve waarden, ethiek en principes. De basisdoelstelling van Febecoop bestaat erin het coöperatieve bedrijfsmodel te verdedigen, promoten en ontwikkelen. Haar missie is geconcretiseerd in drie essentiële strategische pijlers:

- Febecoop verdedigt en promoot het coöperatieve bedrijfsmodel en het coöperatief ondernemerschap op internationaal, Europees, federaal en gewestelijk vlak.
- Febecoop positioneert zich als een kenniscentrum wat betreft het coöperatieve bedrijfsmodel en het coöperatief ondernemerschap.
- Febecoop biedt een operationele steun aan coöperatieve projecten op het terrein.

Op basis van haar ervaring en haar opdracht om het coöperatieve model te promoten, formuleert Febecoop vragen en aanbevelingen aan de overheid om de economie in de komende jaren op een menselijkere, meer solidaire manier te benaderen. We ijveren voor de nodige impulsen om de hedendaagse coöperatieve dynamiek te ondersteunen en te versterken.

Met deze teksten wil Febecoop de democratische partijen voor de verkiezingen van 26 mei 2019 wijzen op de kans die ze de komende jaren hebben om een economie te promoten waarin het coöperatieve model ruimte krijgt om zich te ontwikkelen en zijn rol te vervullen in de overgang naar een performante, maar ook solidaire en duurzame economie.

De effectieve leden van Febecoop zijn P&V Verzekeringen, Groep Multipharma, Santhéa, SPMT-Arista, CAIPS, Fesocolab, La Maison des Syndicats, Pharma Santé, De Voorzorg, VOORUIT nr 1, Partena. De toegetreden leden zijn Centrale de Services à Domicile, Centre d'Accueil les Heures Claires, Coprosain, ISIS-Dies, Gsara, Point de Mire Brabant Wallon, Proxemia, Werkerswelzijn en Smartcoop.

De plaats van coöperaties in de huidige economie

In België leven wij, net als bijna overal ter wereld, in **een samenleving die sterk door de vrijemarkteconomie gedomineerd wordt**. De evolutie ervan is de laatste decennia echter zorgwekkend. We zijn **naar een economisch en sociaal systeem geëvolueerd dat nagenoeg volledig gericht is op competitiviteit, groei en financiële meerwaarde**, meestal op korte termijn en doorgaans zonder oog voor de sociale, maatschappelijke of ecologische gevolgen op langere termijn.

Almaar meer mensen, politici, onderzoekers en specialisten uit verschillende vakgebieden, waaronder uiteraard ook economen – en niet alleen de zogenaamde non-conformistische economen, verre van zelfs – **trekken aan de alarmbel met het oog op die schijnbaar meedogenloze beweging (There Is No Alternative of TINA), die ongelijkheden verder vergroot, arbeidskrachten en consumenten onbillijk behandelt, en onze planeet vernietigt**. Andere niet mis te verstane alarmsignalen komen van burgers die zich steeds meer via manifestaties verenigen rond prangende maatschappelijke en ecologische problemen.

Hoewel overheden pogingen doen om die evolutie te keren, zijn ze ontoereikend. Bovendien is iedereen zich ervan bewust dat de oplossingen slechts gedeeltelijk en moeilijk te vinden zijn op lokaal, gewestelijk of nationaal niveau, aangezien de echte antwoorden op internationaal vlak geformuleerd moeten worden (wat voor ons begint met het Europese niveau). Toch is het **tijd voor actie op lokaal, gewestelijk en nationaal vlak**, want de overheden van die niveaus zijn allesbehalve machteloos.

Terwijl een zeer kleine minderheid almaar rijker wordt en multinationals vaak uitsluitend in het belang van hun aandeelhouders handelen, treft het besparingsbeleid vooral consumenten en arbeidskrachten, en in het bijzonder de jeugd, die met grotere uitdagingen dan ooit geconfronteerd wordt. **We hebben een economie nodig die voor de gewone burgers werkt. Zij moeten opnieuw kunnen vertrouwen op de ondernemingen waarmee ze als arbeidskrachten en consumenten verbonden zijn**. De keuzes op het vlak van organisatie van de economie, en op het vlak van de verdeling van de rijkdom, worden cruciaal om het vertrouwen van de kiezers te herstellen.

Er is een grote nood aan politieke maatregelen die de negatieve effecten van de globalisering tegengaan en die **een economie bevorderen waarin de ambities en belangen van burgers** voorrang krijgen op elk ander belang. Een economie die de ongelijkheid bestrijdt met een billijke verdeling van de rijkdom die ze creëert, en die de milieuproblemen aanpakt waarmee we geconfronteerd worden.

Die vereiste impliceert geen keuze tussen een interventie van de overheid en steun aan de vrije markt: **ondernemingen zijn nodig, en wel ondernemingen die rijkdom creëren én delen, die handelen in het belang van consumenten, die hun werknemers actief bij de onderneming betrekken, en die bijdragen tot de sociale en ecologische transitie**. Het gaat dus niet enkel over de verdeling van de winst. De uitdaging is om **consumenten en arbeidskrachten de mogelijkheid te geven om hun sociale, economische, politieke of ecologische omstandigheden te veranderen, en om hen meer verantwoordelijkheid en autonomie te geven** (beter bekend als het Engelse begrip empowerment). **Een economie die zowel zin geeft aan werk als aan consumptie**.

De overheid moet een grotere diversiteit in de bedrijfswereld bevorderen.

Met dat doel voor ogen moeten coöperaties actief ondersteund worden. Al in de begindagen van de industriële revolutie en het moderne kapitalisme zochten mensen en groeperingen via een alternatieve economische benadering naar oplossingen voor de maatschappelijke problemen. Als de klassieke economie - gebaseerd op privé-eigendom, de wet van vraag en aanbod, en winst - niet in al onze behoeften kan voorzien, en als we voor de

meest fundamentele problemen niet (meer) op een oplossing van de overheid kunnen rekenen, nemen we ons lot in eigen handen en **proberen we zelf in onze behoeften te voorzien: wat we samen doen, doen we beter (*self help*). Dat is de essentie van het coöperatieve model**, dat gebaseerd is op een echte filosofie van het delen van de macht en de waarde op ondernemingsvlak. Op macro-economisch vlak kunnen de vennoten – of ze nu consument of medewerker zijn – zich losmaken van marktmechanismen die hun individuele keuzemogelijkheden en slagkracht beperken. Als vennoten kunnen ze hun **sociaaleconomische lot als het ware weer in eigen handen** nemen en een reëel alternatief uitwerken door een onderneming te starten die ze bezitten en beheren.

Het coöperatieve model is **op alle vlakken** belangrijk. Sinds het ontstaan ervan in de 19e eeuw slaagt het model erin zich constant heruit te vinden door zowel een antwoord te bieden op de **klassieke noden** – landbouw, distributie, financiële diensten, culturele activiteiten, gezondheidszorg, huisvesting - als op **nieuwe ambities**: jobcreatie, eerlijke handel, welzijn, duurzame mobiliteit, energiebevoorrading enz. Bovendien kunnen coöperatieve ondernemingsprojecten vandaag, voor hetzelfde project, meer stakeholders aanspreken en aantrekken dan vroeger. Die **multistakeholdercoöperaties** reiken een bijkomend antwoord aan voor de vereiste dat coöperatieve ondernemingen rekening houden met de belangen van zo veel mogelijk stakeholders én met het algemeen belang. Want de beste manier om rekening te houden met de belangen van externe stakeholders bestaat erin hen tot interne stakeholders te maken, met name als volwaardige vennoten.

Een multistakeholdercoöperatie is een goede manier om de **co-creatie van goederen of diensten met alle betrokkenen te organiseren**, een echte sociale innovatie op het vlak van economische democratie en ecologische verantwoordelijkheid. Multistakeholdercoöperaties bieden het voordeel dat ze alle actoren betrekken, via hun middelen of activiteiten, **met mogelijk inbegrip van de overheid, in het bijzonder de regionale en lokale overheden**.

Coöperatieve ondernemingen zijn **verankerd in de reële economie én lokaal verankerd**. Daardoor blijven ze nauw betrokken bij de belangen van hun leden en halen ze het beste uit hun specifieke kenmerken om crisissen het hoofd te bieden en te bewijzen dat het mogelijk – en zelfs wenselijk – is **om economische eisen en maatschappelijke doelstellingen met elkaar te verzoenen**.

De overheid moet het coöperatieve model meer ondersteunen omwille van zijn innovatieve, maatschappelijk verantwoorde en economisch efficiënte aanpak. Bovendien zou ze zich als interne stakeholder - of zelfs initiatiefnemer - moeten inzetten voor coöperatieve projecten die het algemeen belang dienen.

Inhoud

8 voorstellen voor Europa 8
- De kracht van samenwerking: een Europees succes 9
- Een Unie voor de burger, door de burger 9
- Prioriteiten van coöperaties 10

3 voorstellen voor het federale niveau 12
- De wetgeving over coöperatieve vennootschappen aanpassen 13
- Een transparant en coherent erkenningssysteem 14
- Middelen aangepast aan de rol van de Nationale Raad voor de Coöperatie. 15

7 voorstellen voor Vlaanderen 16
- Coöperatieve ontwikkeling: ministeriële bevoegdheid binnen de Vlaamse regering 17
- De ontwikkeling van specifieke domeinen ondersteunen 17
- Haalbaarheidsonderzoeken financieren 19
- Risicokapitaal voor startende en groeiende coöperaties 20
- De coöperatieve ontwikkeling uitdiepen en versterken via een Staten-Generaal 20
- Coöperatief denken, leven en ondernemen duurzaam verankeren in het onderwijs. 20
- Diverse coöperatieve actoren erkennen als gesprekspartner voor de overheid 21

9 voorstellen voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest 22
- De coöperatieve ontwikkeling als volwaardige ministeriële bevoegdheid 23
- Staten-Generaal van de Coöperatie 23
- Grotere pre-startpremies om de coöperatieve innovatie te ondersteunen 24
- Gemengde coöperatieve vennootschappen (publiek/privé) om een duurzamere stedelijke ontwikkeling te bevorderen: “commons” creëren 25
- Betere begeleiding bij de oprichting en/of groei van coöperatieve projecten 25
- Overheidssteun aanpassen aan de specifieke behoeften van coöperatieve deelplatforms 26
- Cohousing ondersteunen 26
- Overdracht van vergrijzende kmo’s aan werknemers bevorderen. 27
- Bewustmaking en opleiding over coöperatief ondernemerschap bevorderen 27

8 voorstellen voor Europa

1. De sociale economie: pijler van een economie die de sociale samenhang bevordert
2. De Europese pijler van sociale rechten: topprioriteit op de Europese politieke agenda
3. Een beleidskader dat rekening houdt met coöperaties
4. Coöperaties erkennen als belangrijke actoren voor de versterking van de positie van vrouwelijke ondernemers
5. De deeleconomie onderbrengen in een Europees juridisch kader dat innovatieve coöperatieve samenwerkingsmodellen bevordert
6. Het coöperatieve model inzetten voor internationale ontwikkeling buiten de EU
7. Investeren in de jeugd om haar de kans te geven om coöperatieve ondernemings-projecten te ontwikkelen
8. Een economie voor de toekomst bouwen

MEMORANDUM FEBECOOP

Europa

Als lid van Cooperatives Europe, de Europese tak van de Internationale Coöperatieve Alliantie (ICA), onderschrijft Febecoop memorandum van die eerste. Febecoop pleit voor een Europa dat prioriteit geeft aan een economie in dienst van de burgers in plaats van financiële markten; een Europa met een bloeiende, innoverende economie die openstaat voor alle ondernemingsmodellen; een Europa dat jonge ondernemers alle kansen en alle instrumenten geeft; een Europa dat starters en ondernemingen ondersteunt die de mens centraal stellen. Het is onze doelstelling om alle ondernemingsvormen gelijke kansen te bieden en erop toe te zien dat de coöperaties daarbij een volwaardige erkenning krijgen, zowel in het beleid ter ondersteuning van ondernemerschap en ondernemersgeest als in de vormingsprogramma's voor toekomstige ondernemers. Daarom hernemen wij hieronder volledig het memorandum van Cooperative Europe (eigen Nederlandse vertaling van het oorspronkelijke Engelstalige document).

De kracht van samenwerking: een Europees succes

Coöperaties zijn belangrijke spelers in de opbouw van de Europese Unie. De bijdrage van coöperaties in de loop van de tijd was tweeledig. Enerzijds promoten ze de waarden die cruciaal waren voor de totstandkoming van Europa en anderzijds vertalen ze deze waarden in concrete kansen voor miljoenen Europese burgers.

Coöperatieve ondernemingen zijn eigendom van en worden beheerd door hun leden (consumenten, producenten, werknemers of lokale gemeenschappen) die een gelijkwaardige stem hebben in het zakelijke beheer en in de manier van winstverdeling. Ze bestaan in alle maten en gewichten, van micro-ondernemingen tot grote bedrijven, en ze onderzoeken voortdurend nieuwe vormen van ondernemerschap, zoals de deeleconomie. Ze zijn actief in alle sectoren van de economie, van industrie tot diensten, van gezondheid tot huisvesting, van landbouw tot de financiële sector, en van energie tot cultuur. Bedrijven die op een democratische, duurzame en sociale manier werken, zoals coöperaties, dragen bij aan de opbouw van een bredere sociale economie. Uiteraard zijn ze zeer goed geplaatst om bij te dragen aan de realisatie van de Sustainable Development Goals (SDG's) van de Verenigde Naties, en aan de Europese Agenda 2030.

Cooperatives Europe, de Europese sectoroverschrijdende organisatie die het coöperatieve bedrijfsmodel promoot, vertegenwoordigt 140 miljoen vennoten, verenigt 176.000 coöperaties en verschaft werk aan 4,7 miljoen Europese burgers.

Een Unie voor de burger, door de burger

Ook al zijn coöperaties lokaal verankerd, toch is Europa voor hen van groot belang. Het Europese project is opgezet op basis van waarden als democratie, solidariteit en mensenrechten. In de loop van haar geschiedenis is de Europese Unie (EU) een pionier geweest op het gebied van sociale, economische en milieunormen, en getekend door successen op basis van samenwerking. Toch wordt het vermogen van de EU om belangrijke actuele problemen aan te pakken, zoals klimaatverandering, groeiende ongelijkheid, werkloosheid en de migratiecrisis, in toenemende mate in vraag gesteld. Bovendien maakt de opkomst van anti-Europese bewegingen de taak van de EU in deze kwesties er niet eenvoudiger op.

Cooperatives Europe ondersteunt een visie op de Europese politiek die focust op de burgers - die hen in het middelpunt van de agenda plaatst en die aan een sterke gemeenschap bouwt van landen die, met alle respect voor de diversiteit, weigeren om op zichzelf terug te plooien. Coöperaties, samen met andere ondernemingen in de sociale economie, zijn veerkrachtige en concurrerende bedrijven die voldoen aan de behoeften van hun leden en/of de samenleving. Ze zijn in staat om gemeenschappelijke oplossingen te formuleren die de huidige en toekomstige uitdagingen het hoofd bieden, en om sociale cohesie, net als duurzame groei en ontwikkeling te bevorderen.

Prioriteiten van coöperaties

Na een uitgebreide dialoog en reflectie met haar leden, en op basis van de beleidsteksten van het Europees Parlement en andere EU-instellingen, heeft Cooperatives Europe voor Europese beleidsmakers een ambitieus programma met samenhangende beleidsaanbevelingen geformuleerd:

1. De **sociale economie** moet worden erkend als een pijler van de economie, met name om de sociale samenhang te bevorderen.
2. **De Europese pijler van sociale rechten (European Pillar of Social Rights - EPSR)** moet een topprioriteit blijven op de Europese politieke agenda, vooral omdat hiermee gelijke kansen en inclusie gewaarborgd worden. Hiervoor moeten sociale investeringen en sociale wetgeving bevorderd worden.
3. **Het ondernemerschapsbeleid moet oog hebben voor de diversiteit aan bedrijfsmodellen, waarbij bijvoorbeeld rekening wordt gehouden met de specifieke kenmerken van coöperaties** bij het ontwerpen van acties zoals financiering of onderwijs. Daartoe moet een passend en mogelijk regelgevend kader voor coöperaties worden ontwikkeld om een gelijk speelveld te waarborgen.
4. Op het gebied van **gendergelijkheid en vrouwelijk ondernemerschap** moeten coöperaties worden erkend als belangrijke actoren voor de versterking van de positie van vrouwelijke ondernemers, evenals een van de voorkeursvormen van ondernemerschap van verschillende lidstaten voor werkgelegenheidskansen die gendergelijkheid bevorderen.

5. **Om zich op een eerlijke en duurzame manier te kunnen ontwikkelen, moet de deeleconomie** ingepast worden in een Europees juridisch kader, dat innovatieve samenwerkingsmodellen bevordert.
6. Bij **internationale ontwikkeling buiten de EU** moet het coöperatieve model worden gebruikt om het lokale privéinitiatief te versterken en zo de impact en de voordelen voor de planeet en de burgers te maximaliseren. Dit vergt een uitdrukkelijke erkenning van coöperaties in het externe investeringsplan van de EU.
7. **Investeer in de jeugd** om jonge mensen de kans te geven om projecten inzake coöperatief ondernemerschap te ontwikkelen.
8. **Bouw een economie voor de toekomst**. Europa moet verdere bepalende stappen zetten om te komen tot een duurzame en milieubewuste economie - waarbij alle belanghebbenden in de samenleving worden betrokken - en een op de burger gerichte economie die in staat is om een beter evenwicht te vinden tussen de lokale en de mondiale economie.

Tot slot vragen wij om een permanente en constructieve dialoog met de Europese instellingen om samen aan het Europa van morgen te bouwen.

3 voorstellen voor het federale niveau

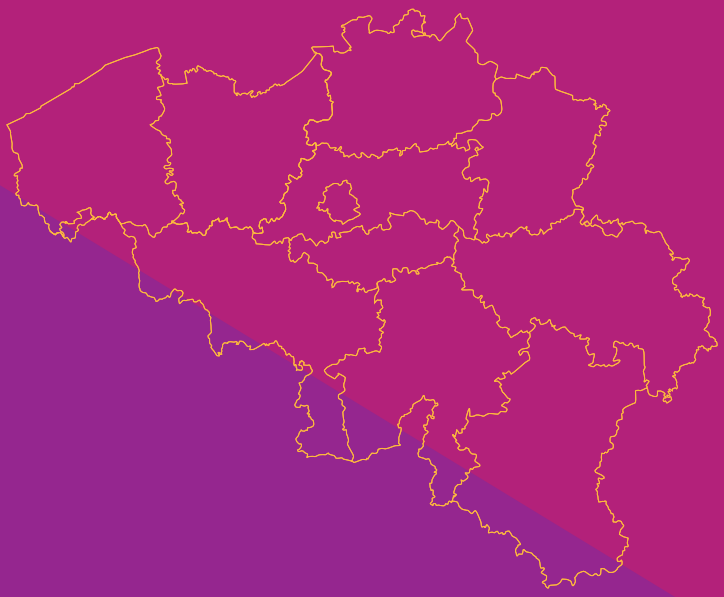

De wetgeving over coöperatieve vennootschappen aanpassen

1

Een transparant en coherent erkenningssysteem

2

Middelen aangepast aan de rol van de Nationale Raad voor de Coöperatie

3

Het federale niveau

De coöperatieve ontwikkeling in België is grotendeels afhankelijk van de beleidsvoering in de gewesten, gezien hun economische en sociale bevoegdheden. Toch blijven bepaalde materies, en niet de minste, een federale bevoegdheid. Het wettelijk statuut van de coöperatieve vennootschap is er een van. Ook de erkenning van coöperatieve vennootschappen door de Nationale Raad voor de Coöperatie (NRC) en de erkenningscriteria vallen onder de bevoegdheid van de federale overheid. De rol en de werking van de NRC zijn eveneens geregeld door de federale wetgeving en uitvoeringsbesluiten.

De wetgeving over coöperatieve vennootschappen aanpassen

Boek 6 van het Wetboek van Vennootschappen en Verenigingen, op 28.02.19 goedgekeurd door de Kamer van Volksvertegenwoordigers, vormt een belangrijke vooruitgang in de Belgische wetgeving over de coöperatieve vennootschappen (CV's).

Vanuit coöperatief standpunt moet de wetgeving rond CV's de coöperatieve beginselen opnemen zoals ze internationaal worden erkend (zie *Coöperatieve identiteitsverklaring* van de ICA, 1995). Toch werden de coöperatieve beginselen sinds het begin van de Belgische wetgeving (1873) en bij elke wijziging van het vennootschapsrecht slechts gedeeltelijk ingevoerd. Daardoor kozen tal van ondernemers voor de coöperatieve vorm, ook al hadden ze geenszins de intentie om zich aan de coöperatieve waarden en principes te houden. Er werd dus ruim 145 jaar geklaagd over het hoge aantal 'valse coöperaties' ten opzichte van 'echte coöperaties'. Die verwarring behoort nu tot het verleden.

Zonder in detail te treden over de lange voorbereidingen en het parlementaire parcours (van 4 jaar ...) kunnen we een eerste balans opmaken. In de uitvoering van een grondige hervorming (vereenvoudiging, modernisering), nagestreefd door Koen Geens, minister van Justitie in de vorige regering, vertrok men van het schrappen van de coöperatieve rechtsvorm als dusdanig in het scala van vennootschappen om te eindigen bij een volledig en autonoom Boek 6, dat over het algemeen op een toereikende wijze de bepalingen bevat die van toepassing zijn op de CV. Tussendoor was er sprake van een systeem van verwijzingen naar de bepalingen voor de vennootschappen met beperkte aansprakelijkheid, wat vaak niet alleen misplaatst leek, maar ook zorgde voor een moeilijk leesbare wetgeving en een bron was van rechtsonzekerheid.

Uiteindelijk vindt Febecoop dat het deel over de CV in het nieuwe wetboek globaal gezien bevredigend is, vooral wanneer we de wet bekijken in het licht van het voorbereidende werk van het platform (memorie van toelichting en parlementaire debatten). Er blijven echter nog aandachtspunten. Zowel de praktijk als de jurisprudentie van de bevoegde rechtbanken moeten opgevolgd worden om na te gaan of deze wetgeving op bepaalde punten gecorrigeerd of aangevuld moet worden. Twee van die punten brengen we onder de aandacht.

De definitie van de CV. De definitie van de CV moet, volgens ons, rekening houden met de grote verscheidenheid aan bestaande CV's in België en moet duidelijk overeenstemmen met de CV's die een bredere doelstelling hebben (zoals de promotie van een lokale economie), of die in andere CV's of diverse projecten investeren. Ook met de onrechtstreekse coöperatieve structuren (filialen, moederbedrijven, groeperingen) en investeringsstructuren in de coöperatieve sector moet nadrukkelijk rekening worden gehouden. Bovendien moet de definitie voorzien dat het hoofddoel van de CV erin kan bestaan te voldoen aan de behoeften van externe stakeholders en niet enkel aan die van hun eigen leden. De eerste definitie in het wetsontwerp was te beperkend en beoogde veelal de

klassieke schema's van CV (namelijk de vennootschappen die hun leden diensten aanbieden). Uiteindelijk werd er een compromis goedgekeurd. De weerhouden definitie vermeldt niet uitdrukkelijk de investerings-, beheers- of financieringsstructuren van de coöperatieve sector. We mogen echter redelijkerwijs aannemen dat die structuren wel beoogd worden. Wat echter wel uitdrukkelijk is voorzien, is dat de vennootschap activiteiten mag uitoefenen ten gunste van derden die geen aandeelhouders zijn ("belanghebbende derden").

De aandelen die een CV mag uitgeven. Alleen de uitgave van nominatieve aandelen met stemrecht en van obligaties is toegestaan, behalve voor de gereglementeerde vennootschappen uit de financiële sector (zoals in artikel 3, 42° van de wet van 25.04.2014). Wij vinden dat alle CV's een flexibeler manier zouden moeten kunnen genieten om aandelen uit te geven en zo hun financiering te garanderen (in verschillende buitenlandse wetgevingen is het CV's wel degelijk toegestaan andere soorten aandelen uit te geven). In werkelijkheid zou de *numerus clausus* vervangen moeten worden door zijn tegenhanger waarbij de uitgave van alle aandelen wordt toegelaten, behalve de aandelen die expliciet verboden zijn (zoals aandelen zonder stemrecht, converteerbare obligaties, inschrijvingsrechten en certificaten, aandelen die niet compatibel zijn met het *intuitu personae*-karakter van de CV).

Een transparant en coherent erkenningssysteem

De wet van 20.07.1955 creëerde een Nationale Raad voor de Coöperatie waarvan de CV's (en groeperingen van CV's), die de erkenningsvoorwaarden naleven zoals bepaald door het KB van 08.01.1962 tot *vaststelling van de voorwaarden tot erkenning van de groeperingen van coöperatieve vennootschappen en van de coöperatieve vennootschappen*, lid kunnen worden. Het nieuwe Wetboek van Vennootschappen en Verenigingen bevestigt die erkenning in zijn Boek 8 (artikel 8:4). Dat behoud is nodig, want ondanks de betere integratie van de coöperatieve regels en beginselen in de nieuwe wetgeving, is het KB van 08.01.1962 strenger op dat vlak en is het dus helemaal gerechtvaardigd.

Het nieuwe wetboek bepaalt bovendien een andere mogelijke erkenning voor de CV's, met name een *erkenning als sociale onderneming* (artikel 8:5). Die erkenning vervangt het statuut van de *vennootschap met een sociaal oogmerk*, dat in het oude wetboek bestond (Boek 10, artikels 661 en volgende). Er zijn drie erkenningsvoorwaarden bepaald:

1. De CV heeft hoofdzakelijk tot doel, in het algemeen belang, een positieve maatschappelijke impact te bewerkstelligen op de mens, het milieu of de samenleving;

2. Enig vermogensvoordeel dat zij aan haar aandeelhouders uitkeert, in welke vorm dan ook, mag, op straffe van nietigheid, niet hoger zijn dan de rentevoet die als erkenningsvoorwaarde bepaald is door het KB van 08.01.1962;
3. Bij vereffening wordt aan het vermogen dat overblijft na aanzuivering van het passief en terugbetaling van het door de aandeelhouders werkelijk gestorte en nog niet terugbetaalde bedrag op de aandelen, op straffe van nietigheid, een bestemming gegeven die zo nauw mogelijk aansluit bij haar doel als erkende sociale onderneming.

In het voorgestelde systeem kan een CV dus niet erkend worden, eenvoudig erkend worden, erkend worden als *sociale onderneming*, of de twee erkenningen combineren (die elkaar gedeeltelijk overlappen wat de criteria betreft) … Dit systeem is weinig transparant en coherent en leidt nauwelijks tot vereenvoudiging, wat net een van de doelstellingen van het nieuwe wetboek is.

Febecoop vraagt dat deze erkenningskwesties in overleg met de sector herwerkt worden tot een eenvoudig systeem met bevattelijke doelstellingen in overeenstemming met de behoeften en wensen van de sociale economie.

Middelen aangepast aan de rol van de Nationale Raad voor de Coöperatie

De Nationale Raad voor de Coöperatie, opgericht om de coöperatieve beginselen uit te dragen en het coöperatieve ideaal te vrijwaren, is een adviserend orgaan verbonden aan de Federale Overheidsdienst Economie. Momenteel beschikt de NRC over onvoldoende middelen om zijn rol te vervullen.

De NRC zou de middelen moeten krijgen om zijn functie als representatief platform van de sector en als adviesraad ten volle te kunnen uitoefenen.

Bovendien zou de NRC systematisch geraadpleegd moeten worden over alle coöperatieve materies en over kwesties die een impact hebben op de coöperatieve ontwikkeling.

7 voorstellen voor Vlaanderen

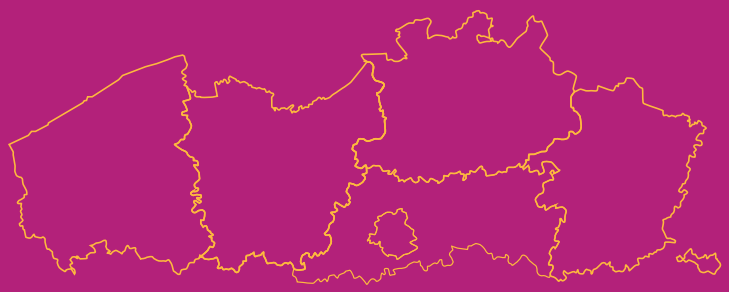

1. Coöperatieve ontwikkeling: ministeriële bevoegdheid binnen de Vlaamse regering
2. De ontwikkeling van specifieke domeinen ondersteunen
3. Haalbaarheidsonderzoeken financieren
4. Risicokapitaal voor startende en groeiende coöperaties
5. De coöperatieve ontwikkeling uitdiepen en versterken via een Staten-Generaal
6. Coöperatief denken, leven en ondernemen duurzaam verankeren in het onderwijs
7. Diverse coöperatieve actoren erkennen als gesprekspartner voor de overheid

Vlaanderen

In Vlaanderen is het coöperatieve gedachtengoed al bijna twintig jaar in opmars. De coöperatie is er ondertussen ingeburgerd in onder meer hernieuwbare energie, biolandbouw, communicatie. Ze steekt ook de kop op in nieuwe, innoverende sectoren als cohousing, het beheer van commons, duurzame mobiliteit, digitale deelplatforms ... Telkens formuleren mensen via een ondernemingsmodel een positief antwoord op de grote kwesties die onze samenleving beroeren.

Veel van die initiatieven danken hun succes aan een aantal overheidsmaatregelen. Daarnaast namen de coöperatieve ondernemers en hun vertegenwoordigers zelf de verantwoordelijkheid op om het coöperatieve model te promoten in diverse geledingen van de samenleving. Een constructieve samenwerking tussen de overheid en de sector leidde tot sprekende resultaten die tot ver buiten Vlaanderen opzien baarden. Nog meer vruchten plukken in de toekomst, door de bestaande dynamiek te versterken en uit te diepen: dat kan door de expertise van de coöperatieve beweging te blijven betrekken bij het uittekenen van een Vlaams beleidskader. De fundamenten zijn gelegd. Nu is het tijd voor verbinding, verbreding en verdieping.

Coöperatieve ontwikkeling: ministeriële bevoegdheid binnen de Vlaamse regering

Gezien de grote meerwaarde van coöperaties en de nood aan een gecoördineerd beleid, vraagt Febecoop dat coöperatieve ontwikkeling **een volwaardige ministeriële bevoegdheid** wordt binnen de portefeuille van de Vlaamse minister van Economie.

Eerdere initiatieven zoals de adviespremie, de opleidingscyclus COOPLAB of het begeleidingstraject voor starters van participatieve en sociale ondernemingen dat in 2018 en 2019 liep, hadden telkens een grote waarde en dito impact. In een volwaardig beleidskader kunnen ze elkaar pas echt versterken.

De ontwikkeling van specifieke domeinen ondersteunen

Vandaag speelt de coöperatieve beweging in op een aantal specifieke domeinen. Een paar sprekende voorbeelden:

Coherente tools voor cohousers

Cohousing is een antwoord op een aantal **ruimtelijke** knelpunten in Vlaanderen: slimmer ruimtegebruik, compacter bouwen, meer groenbehoud en betere waterhuishouding. Cohousing combineert de voordelen van private woningen met die van gemeenschappelijke voorzieningen, en met een verhoogd gemeenschapsgevoel.

Steeds meer cohousers kiezen daarbij voor de coöperatieve vorm. De toekomstige bewoners – huurders of kopers – zoeken **gepaste en coherente tools** om in onderling overleg de verantwoordelijkheid op te nemen voor het ontwerp, de realisatie en het beheer van hun coöperatieve woonprojecten. Een nood waar de Vlaamse wetgever op kan inspelen.

Bedrijfsoverdracht aan werknemers

In het buitenland overwegen vergrijzende bedrijfsleiders haast vanzelfsprekend de piste van bedrijfsoverdracht aan hun werknemers, via een werkerscoöperatie. Terecht, want uit wetenschappelijk onderzoek blijkt het de **duurzaamste formule te zijn om de economie lokaal te verankeren**. In Vlaanderen treden enkele pioniers schoorvoetend voor het licht, dankzij met ESF-middelen ontwikkelde begeleidingsmethodieken (zie www.werknemerwordtovernemer.be). Om deze veelbelovende vorm van overdracht verder te ontwikkelen moeten er methodieken en best practices uitgewerkt worden. Ook is promotie nodig bij vergrijzende kmo's om deze piste te leren kennen.

Een eerlijke deeleconomie

Digitale deelplatformen als Uber, AirBnb en Deliveroo brengen zowel torenhoge bedreigingen als ongeziene kansen met zich mee. Bedreigingen zoals meer burgers die werken in precaire statuten. Maar ook kansen om burgers en werknemers te betrekken bij activiteiten die hen nauw aan het hart liggen.

Het coöperatieve model is hierop een antwoord, want het structureert platforms **op een manier die zowel de gebruikers, de dienstverleners als de Vlaamse samenleving ten goede komt.**

Om een coöperatieve platformeconomie uit te bouwen hebben initiatiefnemers de kennis nodig van softwareontwikkelaars, juristen, economen en zelfs wiskundigen. **We moeten beleidsverantwoordelijken, het middenveld, vertegenwoordigers van werknemers en wetgevers en deskundigen op het vlak van de arbeidsmarkt betrekken**. En zo ondernemers, burgers en werknemers inspireren en motiveren om zelf de mouwen op te rollen op basis van de hen aangeboden expertise.

Samen met de overheid wil de coöperatieve beweging:

1. een breed consortium opzetten dat de Vlaamse coöperatieve platformeconomie **ondersteunt en ontwikkelt** door onderzoeken, experimenten, vormingen, uitwisseling van best practices, technische ondersteuning … samen te brengen.

2. een digitaal ecosysteem uitbouwen dat al deze kennis verzamelt en mensen (burgers/ondernemers) **inspireert** tot het opzetten van digitale platformen in de economie en/of de bestaande initiatieven **beter ondersteunt** om te overleven en succes te boeken op de lange termijn. Een eerste versie omvat een aantal concrete tools zoals een handleiding voor starters.

Zo kan Vlaanderen maximaal inzetten op technologische innovatie, en daarbij lusten en lasten lokaal houden. In een sfeer van permanent leren en samenwerking, zoeken we naar oplossingen voor knelpunten zoals schaalgrootte, alternatieve arbeidscontracten, beheer en eigendom van persoonlijke gegevens van burgers, milieu-impact, kwaliteit van de dienstverlening …

Commons beheren

Ook in Vlaanderen lanceren burgers in toenemende mate collectieven, ook wel '**commons**' genoemd. In commons organiseren gemeenschappen zich om collectief een hulpbron te beheren die **gegarandeerd duurzaam en voor iedereen bereikbaar** is, soms in interactie met de markt, soms met de overheid, soms met beide. Denk aan de burgercoöperaties die samen hernieuwbare energie produceren, maar evengoed aan een nieuw initiatief als Energiedemocratie, dat de burger een actieve rol wil geven in het beheer van bestaande lokale energienetwerken en in de ontwikkeling van nieuwe netwerken. Van de Vlaamse overheid verwachten we dat ze de commonsfilosofie uitdraagt naar haar stakeholders zoals de gemeenten, en dat ze haar ondersteunt door grootschaligere haalbaarheidsonderzoeken te financieren om zo te komen tot een **toolset die deze beweging en haar initiatieven ondersteunt.**

Doorstroom van sociale naar reguliere economie

De kloof tussen de sociale en de reguliere economie is te breed. Doelgroepmedewerkers van maatwerkbedrijven stromen niet door, of slechts tijdelijk.

Er bestaan al initiatieven op het snijpunt tussen de sociale en de reguliere economie, in coöperatieve vorm. Via de kunde en kennis van deze coöperaties kunnen we structurele en duurzame oplossingen zoeken en realiseren. Door bijvoorbeeld **de begeleidingservaring vanuit de sociale economie te combineren met specifieke hands-on opleidingen uit de reguliere economie**.

De sociale economie kan zo de nodige doorstroom realiseren, de reguliere economie vindt de nodige geschoolde arbeidskrachten. Mensen met een afstand tot de reguliere arbeidsmarkt krijgen de nodige kansen om ten volle deel uit te maken van de maatschappij en de economie.

Vanuit het juridisch model van de coöperatie is het werken met financiering via **social impact bonds** een resultaatsgerichte aanpak, die verder onderzocht dient te worden.

Haalbaarheidsonderzoeken financieren

Vandaag lopen in Vlaanderen tal van burgers rond met ambitieuze coöperatieve plannen. De missing link tussen het eerste wilde idee en het daadwerkelijk oprichten van een solide vennootschap, is een grondige haalbaarheidsstudie. Maar meestal ontbreken tijd, geld en kennis voor een ondernemings- en financieel plan dat de ambitieuze plannen realistisch kadert. Overheidsmaatregelen uit het recente verleden (o.a. de adviespremie voor startende ondernemingen in de sociale economie) toonden evenwel aan dat **coöperatieve projecten succesvol uit de startblokken schieten dankzij een beperkte financiële tussenkomst van de overheid voor een grondig haalbaarheidsonderzoek**.

Risicokapitaal voor startende en groeiende coöperaties

Met Trividend beschikt Vlaanderen, dankzij de steun van de Vlaamse overheid, over een goed werkend financieringsfonds voor sociale economie-initiatieven die zich inschrijven in de doelstellingen van de Verenigde Naties. Trividend verstrekt vooral achtergestelde leningen tot 150.000 euro.

Nog meer en betere resultaten zijn mogelijk wanneer:

1. **startende en bestaande coöperatieve vennootschappen** die expliciet de 7 ICA-principes onderschrijven ook expliciet (opnieuw) tot de doelgroep kunnen behoren voor risicokapitaal.
2. **financieringsinstrumenten en -fondsen verder ontwikkeld of opengesteld worden** om de groei van bovenvermelde coöperatieve domeinen mogelijk te maken, met bedragen van 200.000 tot 350.000 euro als seedkapitaal voor nieuwe domeinen.
3. **SIFO** ook voor deze initiatieven geactiveerd wordt.

De coöperatieve ontwikkeling uitdiepen en versterken via een Staten-Generaal

Er is nood aan een platform met alle stakeholders (beleid, werkveld, financiers, middenveld …) dat via uitwisseling en dialoog tot een **gezamenlijke agenda rond coöperatieve ontwikkeling** komt voor de komende jaren. Hét moment om in kaart te brengen waar de coöperatieve beweging in Vlaanderen bij het eerste kwart van de 21ste eeuw voor staat, hoe ze kijkt naar de socio-economische uitdagingen en hoe coöperaties zich op innovatieve wijze organiseren om een duurzaam antwoord te geven op die uitdagingen.

Febecoop vraagt het **samenroepen van een Staten-Generaal** om dit debat te vertalen naar een ambitieus beleidsvoorbereidend coöperatief ontwikkelingsplan. Deze Staten-Generaal wordt **voorbereid door een aantal coöperatieve fora**: drie maal per jaar, over een periode van drie jaar, vindt een forum plaats rond een specifieke socio-economische uitdaging. Aan elk forum nemen verantwoordelijken deel uit de academische wereld, coöperaties, middenveld en beleid.

Coöperatief denken, leven en ondernemen duurzaam verankeren in het onderwijs

Coöperatief ondernemen krijgt een sterkere verankering in alle geledingen van het onderwijs, zodat toekomstige burgers bekend zijn met zowel de coöperatieve principes als de ondernemingsvorm. Febecoop vraagt dat coöperatief ondernemen een **plaats krijgt in de leerplannen en de eindtermen van het lager en secundair onderwijs** zodat een grondig begrip van de uiteenlopende ondernemingsvormen wezenlijk deel uitmaakt van elk pedagogisch project. Studierichtingen waarin vennootschapsvormen aan bod komen, dienen evenveel aandacht te schenken aan het statuut van coöperatieve vennootschap als aan de andere statuten (nv, bv, vof ...).

Diverse coöperatieve actoren erkennen als gesprekspartner voor de overheid

Een grote meerwaarde voor de vele coöperaties in ons land is de betrokkenheid en verbondenheid met een grotere coöperatieve beweging die de sector ondersteunt en haar belangen op de verschillende beleidsniveaus vertegenwoordigt. Ook is er een **traditie van overleg en overeenstemming** tussen een aantal actoren die de coöperaties in Vlaanderen vertegenwoordigen.

Ook voor de komende regeerperiode vragen wij een erkenning en een betrokkenheid van deze actoren via een regelmatig overleg met de overheid over de ontwikkeling van haar coöperatieve beleid.

9 voorstellen voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

1. Coöperatieve ontwikkeling als volwaardige ministeriële bevoegdheid
2. Staten-Generaal van de Coöperatie
3. Grotere pre-startpremies om de coöperatieve innovatie te ondersteunen
4. Gemengde coöperatieve vennootschappen (publiek/privé) om een duurzamere stedelijke ontwikkeling te bevorderen: "commons" creëren
5. Betere begeleiding bij de oprichting en/of groei van coöperatieve projecten
6. Overheidssteun aanpassen aan de specifieke behoeften van coöperatieve deelplatforms
7. Cohousing ondersteunen
8. Overdracht van vergrijzende kmo's aan werknemers bevorderen
9. Bewustmaking en opleiding over coöperatief ondernemerschap bevorderen

MEMORANDUM FEBECOOP

Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest ontwikkelt een hoofdstedelijk project gericht op een betere levenskwaliteit voor zijn inwoners en gebaseerd op solidariteit en nabijheid. In het licht van talrijke uitdagingen – economische ontwikkeling, jobcreatie, mobiliteit, de strijd tegen dualisering en armoede, huisvesting … - reiken coöperaties oplossingen aan die net steunen op solidariteit en nabijheid. Bovendien is er een duidelijke heropleving van het coöperatief ondernemerschap, met de opkomst van projecten ondersteund door burgercollectieven die willen bijdragen aan de transitie naar een meer duurzame economie. Die initiatieven worden gedreven door de wil om kosten in rekening te brengen die de markt vaak negeert, zoals een correcte vergoeding voor wie bijdraagt aan de waardecreatie, of het beperken van de ecologische impact van de economische activiteiten. Met haar voorstellen wil Febecoop mee een antwoord bieden op de behoeften van die projecten en hun ontwikkeling bevorderen. Andere voorstellen moeten dan weer meer zichtbaarheid geven aan de alternatieve, coöperatieve ondernemingsvorm. Ten slotte moet de steun aan coöperaties rekening houden met de verschillende taal- en cultuurgemeenschappen in het Gewest. Het overheidsbeleid moet dus bijzondere aandacht besteden aan Nederlandstalige initiatieven en aan de actoren die ze steunen.

De coöperatieve ontwikkeling als volwaardige ministeriële bevoegdheid

Coöperaties kunnen een sterke toegevoegde waarde betekenen voor het Gewest. Hun ontwikkeling zou dan ook een strategische prioriteit moeten zijn.

Voorstel

Coöperatieve ontwikkeling zou een volwaardige ministeriële bevoegdheid moeten worden onder de verantwoordelijkheid van de minister voor Economie.

Staten-Generaal van de Coöperatie

Dit is het geschikte moment om een langetermijnvisie te bepalen voor de ontwikkeling van een sociale, coöperatieve economie die de sociaal-economische uitdagingen van het Gewest tijdens het eerste kwart van de 21e eeuw op een innovatieve, duurzame manier het hoofd kan bieden. Die denkoefening zou kunnen gebeuren in een *Staten-Generaal van de Coöperatie*, waar alle betrokken stakeholders bijeenkomen (politici, actoren op het terrein, financiers, academici, burgermaatschappij …). De Staten-Generaal zou voorbereid worden door een bepaald aantal thematische platforms.

Voorstel

Er wordt een Staten-Generaal van de Coöperatie georganiseerd om een ambitieus plan uit te werken voor de ontwikkeling van een sociale, coöperatieve economie in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Het doel is om drie jaar lang drie keer per jaar een forum te organiseren rond een specifiek thema.

Grotere pre-startpremies om de coöperatieve innovatie te ondersteunen

Coöperatieve projecten ondersteund door collectieven zijn complexe zaken om te realiseren. Als een startende coöperatie steun kan vinden bij haar gemeenschap zal ze zich pas op lange termijn ontplooien als ze een economisch model gevonden heeft waarmee ze de concurrentie in haar segment kan aangaan, terwijl ze tegelijk meer kostenfactoren internaliseert dan haar concurrenten. Om die uitdaging het hoofd te bieden, doen de coöperaties een beroep op de collectieve dimensie van hun ondernemersdynamiek en op de complementariteit van de actoren die bij het project betrokken zijn. Die oefening neemt echter tijd in beslag en vereist dus ook een minimum aan financiering. De initiatiefnemers van de projecten spelen in op die financieringsbehoefte door zo snel mogelijk een crowdfundingcampagne op te zetten om de coöperatie op te richten, terwijl het economische model van de onderneming nog niet vast staat. Dat betekent dat de investerende burgers een aan innovatie gerelateerd risico dragen, dat – gezien de beoogde duurzaamheid van die projecten – meer voor rekening van de overheid zou kunnen zijn.

Voorstel

Het systeem van de pre-startpremies wordt herbekeken, meer bepaald om de maatregel toegankelijk te maken voor coöperatieve starters. Toch zou het beter zijn om het bedrag van de premies op te trekken. Het kan immers tot twee jaar duren voor een coöperatief burgerinitiatief voldoende ontwikkeld en gestructureerd is. Starters die een premie toegekend krijgen, zouden rustig kunnen evalueren of het project haalbaar is en de basis leggen voor een economisch model dat kapitaal oplevert dankzij de samenwerking tussen de door het project betrokken actoren. Zo zou de lancering van het project, de oprichting van de onderneming en de lancering van de crowdfundingcampagne kunnen worden uitgesteld, en zou de maatregel CoopUs (publieke cofinanciering) pas gelanceerd kunnen worden op het moment dat de fundamenten van de onderneming stabiel zijn.

Ten slotte zou het wenselijk zijn dat de Nederlandstalige coöperaties in Brussel terechtkunnen bij de Nederlandstalige financier Trividend en dat het Gewest er voortaan mee zou samenwerken.

Gemengde coöperatieve vennootschappen (publiek/privé) om een duurzamere stedelijke ontwikkeling te bevorderen: “commons” creëren

Het Gewestelijk Plan voor Duurzame Ontwikkeling (GPDO) van 12.07.2018 voorziet in de oprichting van een overlegplatform voor overheidsactoren betrokken bij duurzamere stedelijke ontwikkeling, en in de mobilisatie van privéactoren (burgers, organisaties, ondernemers) rond de uitdagingen van stedelijke ontwikkeling. Het GPDO roept meer bepaald op om ‘co-producerende samenwerkingsverbanden’ te steunen. In sommige landen wordt de gezamenlijke inwerkingstelling van sociaal-economische actoren vergemakkelijkt door *territoriale ontwikkelingscoöperaties*. Zij vertrekken vanuit de ontwikkelingsbehoeften van het betrokken grondgebied, en reiken een relevant antwoord aan door de inspanningen van de verschillende betrokken stakeholders op elkaar af te stemmen. Zo bestaan er in Frankrijk coöperatieve vennootschappen van algemeen belang waarin publieke en private actoren samenwerken door zich in te zetten voor de stimulering van het grondgebied. Dergelijke projecten passen in de commons-beweging: de wil van gemeenschappen om samen in te staan voor het beheer van een middel, om het duurzaam en toegankelijk te maken voor iedereen.

Voorstel

Het is wenselijk om de opkomst van ‘co-producerende samenwerkingsverbanden’ te steunen via een projectoproep die op de oprichting beoogt van gemengde coöperaties waarin publieke en private structuren samenwerken, en van burgercollectieven die ijveren voor de co-constructie en gecoördineerde lancering van projecten die een antwoord bieden op stedelijke uitdagingen zoals vastgesteld in het GPDO (verdichting van de woonfunctie, mobiliteit, kwaliteit van de leefomgeving, economische herwaardering enz.).

Betere begeleiding bij de oprichting en/of groei van coöperatieve projecten

De behoeften inzake begeleiding van sociale en coöperatieve ondernemers zijn sterk geëvolueerd. De uitbreiding van de gemeenschappen die projecten ondernemen, de groeiende ambitie om duurzamer te produceren en te consumeren, en de digitalisering van de economie zijn drie ingrijpende trends die de aanpak van sociale ondernemers complexer maken.

Op 23.07.18 keurde het Gewest een ordonnantie goed over de erkenning en de ondersteuning van sociale ondernemingen, aangevuld door een besluit van 20.12.18 dat de erkenningscriteria bepaalt. De ordonnantie voorziet ook in begeleidingsmaatregelen voor de oprichting en/of groei van sociale ondernemingen in de vorm van erkende en structureel gefinancierde adviesbureaus. Vandaag bestaan die maatregelen nog altijd niet. Ten slotte voorziet de ordonnantie de mogelijkheid voor de regering om andere ondersteuningsmiddelen voor sociale ondernemingen in te stellen, meer bepaald op het vlak van sensibilisering en begeleiding.

Voorstel

Er zou een begeleidingsmaatregel moeten komen in de vorm van erkende en structureel gefinancierde adviesbureaus zoals voorzien in de ordonnantie van juli 2018 met betrekking tot de erkenning van de sociale ondernemingen. De opdrachten toegekend aan die actoren, de toekenningsmodaliteiten en de subsidiebedragen moeten geparametreerd worden om de begeleidingspraktijken professioneler te kunnen aanpakken en aan te

passen aan de behoeften van de sociale en coöperatieve ondernemers. Bovendien zouden de begeleidingsactoren actief met elkaar moeten samenwerken.

Wat andere maatregelen betreft zou het Gewest zich moeten buigen over de lessen geleerd uit het project Coopcity, dat tot 2021 door het EFRO-programma gefinancierd wordt, om te evalueren welke overheidssteun er nodig is om het centrum een blijvend karakter te geven, met het oog op de goede complementariteit en nauwe samenwerking met het overheidsagentschap Hub, en de maatregel van adviesbureaus.

Overheidssteun aanpassen aan de specifieke behoeften van coöperatieve deelplatforms

De zogenaamde deeleconomie is in volle ontwikkeling. Platforms zoals Uber en Deliveroo veroveren de arbeidsmarkt en ontregelen de activiteitensectoren waarin ze zich ontwikkelen. Hoewel de aangeboden dienst voor de gebruiker aantrekkelijk lijkt, is de collectieve balans minder positief, zowel op sociaal-economisch als op ecologisch vlak. Toch biedt dit type platforms ook een unieke kans om de burgers en werknemers te betrekken bij activiteiten die hen na aan het hart liggen. In dat opzicht zijn coöperaties vaak het meest geschikte juridische instrument voor dergelijke activiteiten. Het coöperatief model stemt het beste overeen met de oorspronkelijke waarden van de deeleconomie.

Er duiken dan ook coöperatieve deelplatforms op in erg uiteenlopende sectoren (duurzame mobiliteit, voorwerpen delen, toegang tot dagelijkse diensten, gezonde en lokale voeding ...). Die platforms gaan uit van het coöperatief model door de verschillende stakeholders (gebruikers, werknemers, dienstverleners ...) uit te nodigen om zich in te zetten voor het financieren en beheren van de onderneming waarvan ze mede-eigenaar worden. Hun uitdagingen zijn echter niet min: grote investeringen in informatica, technische complexiteit … Waar sommige platforms opgepompt worden door de speculatie over hun toekomstige waarde en zich ontwikkelen zonder de druk van onmiddellijke rendabiliteit, moeten de coöperaties vrij snel een duurzaam economisch model vinden.

Voorstel

Als aanvulling van ons voorstel om het mechanisme van de pre-startpremies aan te passen, zou er een speciale premie moeten komen voor digitale coöperatieve projecten. Zo kan de financiering van een informaticaprototype al opgenomen worden in de activiteiten die de oprichting van een onderneming voorafgaan.

Bovendien zou het goed zijn dat startende coöperaties risicokapitaal kunnen verkrijgen bij Brustart door de bepalingen ervan aan de praktijken en moeilijkheden van coöperaties aan te passen. Die mogelijkheid is nu enkel voorbehouden aan bvba's en nv's.

In opvolging van door het Gewest gefinancierde project (2018-2020) *Platform Coop Brussels* zou het goed zijn om de oprichting te bevorderen van een breed consortium dat de coöperatieve deelplatforms in Brussel ondersteunt door de integratie van onderzoek, experimenten, vorming, educatieve initiatieven, uitwisseling van best practices, technische steun, organisatie van evenementen ...

Cohousing ondersteunen

Cohousing kan op tal van **stedelijke** moeilijkheden in Brussel een antwoord bieden: slimmer gebruik van de ruimte, rustige wijken, veilige speelpleinen voor de kinderen, compacter bouwen, meer behoud van groene ruimten en aandacht voor waterbeheer. Bovendien kan het bijdragen tot het herstel van het buurtgevoel. Co-

housing verzoent de voordelen van privéwoningen met het delen van gemeenschappelijke voorzieningen en een groter gemeenschapsgevoel. In de praktijk wordt de coöperatieve vorm in deze context vaak gebruikt.

Voorstel

Het Gewest zou cohousinginitiatieven moeten steunen door middel van geschikte tools en een aangepast beleid.

Overdracht van vergrijzende kmo's aan werknemers bevorderen

In sommige landen wordt overdracht van ondernemingen aan werknemers via een werkerscoöperatie systematisch verkend. Tal van studies tonen aan dat dit een duurzame formule is om de lokale verankering van de economie te versterken.

Voorstel

Om de overdracht van ondernemingen aan hun werknemers te bevorderen en te ondersteunen, in het bijzonder de 'vergrijzende' kmo's, moeten er maatregelen komen in de vorm van informatie- en promotiecampagnes, naast uiteraard toegang tot het systeem van de pre-startpremies.

Bewustmaking en opleiding over coöperatief ondernemerschap bevorderen

Het coöperatieve model blijft weinig bekend bij jongeren en toekomstige ondernemers. Nochtans is het al in de lagere school mogelijk om kinderen te laten kennismaken met de voordelen van de coöperatie. Deze houding gaat dan wel in tegen de individualistische reflexen aangemoedigd door de consumptiemaatschappij, maar de kinderen zullen er de vruchten van dragen wanneer het in de toekomst aan hen is om bij te dragen tot de overgang van onze economie naar meer duurzaamheid.

Voorstel

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest moet samenwerkingsakkoorden sluiten met de Federatie Wallonie-Bruxelles en de Vlaamse Gemeenschap om mechanismen aan te moedigen voor opleidingen over coöperaties in lagere scholen en de integratie van sensibiliserings- en vormingstools op het vlak van coöperatief ondernemerschap in de leerprogramma's in het secundair en het hoger onderwijs. Bovendien zou er in het secundair en het hoger onderwijs een projectoproep gelanceerd kunnen worden voor de oprichting van kleine coöperatieve ondernemingen. De laureaten zouden dan een beurs ontvangen om te kunnen uitzoeken of hun ondernemingsproject op langere termijn haalbaar zou zijn.

Febecoop
Barricadenplein 1
1000 Brussel

www.febecoop.be